m24.pdf **Title : Brahmi Vidya Tippanam (Devanagari)**

ब्रा॰
टि॰
११

अयणेनाकिमालितअह सेचेतसमा [illegible] [illegible]
वनेलयत्वंतन्मयीभावइत्यर्थः ब्रह्मविद्ब्रह्मैव भवतीति
श्रुतेः ॥ पादात्मापैःबहारिणावा[illegible] [illegible]
ध्यात्वर्थमापहं ब्राह्मीविद्यायाटिप्पणंकृतम् ॥
इतिब्राह्मीविद्यायाटिप्पणंसमाप्तम् ॥ ॥ ॥

Page 31 / 31

ॐ ननु सर्वानुष्ठितेश्वराराधनरूपनिष्कामकर्मयोगाधिनान्तःकरणाविगलितरागद्वे
मादिसाधनचतुष्टयेन त्वन्नब्रह्मजिज्ञासावतामुमुक्षुवर्योरेयाणां किमुद्दिशन्याथाथि
श्रेयेनतो निर्विघ्नसिद्धि निष्पत्त्यर्थं मंगलस्वर्विकामयिकारिमुमुक्षायब्राह्मीविद्यामार
ॐ ॐ ओमिति विघ्नान्तर्गतसर्वजीवोच्चारणमात्रकार्यानुकूलमंगलविधानामा
धामिक ओमितिशब्दः ओङ्कारश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा कण्ठं भित्वा विनि
र्यातौ तेनो भौ मंगलावहाविति स्मृतेः मङ्गलायतनं महदिति स्मृतेश्च ननु कस्त
द्विधा तेतिचेत्तत्राह विश्वतैजसप्राज्ञपादत्रयात्मकाकारोकारमकारमात्रात्रयम
यसकलविश्वस्वरूपोद्वितीय ओमितिशब्द ईश्वरशब्दवाची ओमित्येतदक्षरमिदं
सर्वमिति श्रुतेः तद्ध्यानेनु विश्वोपासना चित्तशुद्धिहेतुर्निर्दिष्ट मूलसेकशाखोप
कनवत्तरोरिति भावः ननु तद्रूपत्वमस्य किं भाविकं नैमित्तिकं वा नाद्यं जीवन्मुक्ता
नामनिर्मोतप्रसंगात् द्वितीयं तु शुक्तिकारजतवदिति सूचनयावृदति मायातन्ता
चिंत्याव्यक्तैकात्म्यप्रत्ययसारनित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावस्तुनीया ओमिति शब्दः
यो मीर्णनिष्कलब्रह्मवाचकरूपोद्धातत्वेन प्रदर्शित इति तथा च श्रुतिः अमात्र
श्चतुर्थो व्यवहार्यः प्रपंचोपशमः शिवोद्वैत एवमोङ्कार आत्मैव संविशत्यात्मनात्मानमिति

ॐश्रीगणेशायनमः ब्रह्मविद्यापाठकानांसततमावि
र्भावसंदीपनेनाखिलानाम् ब्रह्माद्वैतंदर्शयन्तीप्रकृ
र्याकृसंख्यानाचिन्मयंरूपामहूर्तिम् नत्रगुणातीतस्यचि
न्मयस्यात्मनःसुखदुःखादिमोक्षमयत्वंजीवत्वंकथमुच्य
ते ॥ ॐॐॐत्रिगुणात्मक ॥ मायाकार्यसत्वादिगुणा
त्मकत्रयस्याहमस्मीत्यभिमानंस्वाधीनीकृत्यशायिवृ
पुरत्रयेक्रीडतियत्त्वंजीवइतिश्रुतेः कारणगुणाकार्यगु
णमुपलक्षयनेतयोरन्योन्यव्यतिरेकाभावात् तयोऽर्कं स
निकार्यौघटस्तन्तोपटःस्वर्णोगुलीयकमिति गुणत्रयंसु
खदुःखादि तच्चेतनप्रतिबिम्बमन्तरेणसत्तांनलभते

तस्मात्सुखदुःखादिमयोजीवउच्यतइति तथाश्रुतिः स्वप्ने
सजीवः सुखदुःखभोक्तेति किंतद्गुणकार्यंयत्रायंजीवस्सं
साक्षिमापद्यतेतद्भावमाह ॥ देहेचर ॥ देहेपंचीकृता
पंचीकृतमहाभूतांशसम्भूतदेहादिप्रकृत्यंतसंघातेश
रीरेकृषीवलवत्केदारेचरति सन्नादायकक्षेत्रत्वरूपेण
प्रवर्तत अस्मातिकर्मफलभोगामितिवातस्यसम्बोधनं
सएवमायापरिमोहितात्माशरीरमास्थायकरोतिसर्वमि
तिश्रुतेः २ केनोपायेनतदुपाधिर्निवर्ततेयथाहंतत्वं
प्राप्नुयात्तथाह ॥ मोहंभिन्द्धि ॥ मोहयतिस्वरूपमावृ
त्यान्यथाग्राहयति स्थाणौयथाज्ञातचोरादिविक्षेपहेतुर

आ· न्योन्याध्यासरूपोमोहस्तंयथाशुक्तितत्त्वावरणदेहादिविक्षेप
टी· हेतुनानाभेदरूपमविद्यावरणंभिन्द्धिनतुमस्यादिमहावा
२ क्यजन्यैकबोधेनविदारय सर्वंखल्विदंब्रह्मनेहनानास्ति
किंचनेतिश्रुतेः ३ नतुकार्यनिवृत्त्याकारणनिवृत्तिर्भव
तिनस्वातात्कारणस्यसूक्ष्मत्वात्तरुच्छेदेबीजाभाववदितिद
र्शयति ॥ रजस्तमसीभिन्द्धि ॥ निखिलबन्धननिमित्त
विषयाभिलाषरूपरजस्तत्त्वावरणरूपतमसीशुद्धसत्त्वप्र
तिभद्धबोधेनदूरीकुरुतदनन्तरंस्वात्मतत्त्वाधिगतिर्भवे
दितिभावः श्रुतिः ज्ञात्वादेवंसर्वपाशापहानिःक्षीणैःक्ले
शैर्जन्ममृत्युप्रहाणिरिति ४ ततोनायासत्त्वेनकार्यकार

णनाशो भवेदिति निगदति ॥ प्राकृतपाशजाले सावरणे प
रिहर ॥ मोहकल्पितदेहाद्यभिमानधर्मिजीवत्वप्रतिपादक
रज्जुबन्धनवद्बन्धनकारिरागद्वेषादिकं सकलानर्थहेतुस
विद्यावरणीभूतवीजानिद्रासहितं सकलनिगमशिरोभूत
महावाक्यजन्यतत्त्वंपदार्थैक्यबोधेन सर्वात्मना निकृन्तय
न्ब्रह्माहमिति ज्ञात्वा सर्वबन्धैः प्रमुच्यत इति श्रुतेः ५ नञ
र्थवैक्यमेतत्सर्वं निर्मलान्तःकरणस्य कर्तव्यं तद्भवेदित्याह कथ
॥ सत्वं शुद्धाण ॥ रागद्वेषादिसर्वदोषनिकृन्तनं भगव
द्भक्त्यादिरूपं शुद्धसत्वं रजस्तमसोच्छेदनप्रयत्नेनादत्स्व
श्रद्धाभक्तिध्यानयोगादवेहीति श्रुतेः भगवद्गीतायामप्यु

के रजस्तमश्चाभिभूय सत्वं भवति भारतेति ५ किं तद्धेयजा
तमात्मनः स्वाभाविकं नैमित्तिकं वा नाद्यं वह्नेरपि दहनशक्तेर
परमोपपन्नेरन्त्यो मर्पवह्निनीयं स्यादिति सूचयति ॥ प्रकृष्टो
तमोसि ॥ सर्वमायाकल्पितदरादरोपाधिद्वयातीतस्त्वमा
सीरिदानीमपि सर्वोत्कृष्टसत्वग्रहणेन सर्वोपाधिनिर्मुक्तोऽस्व
त्मस्वरूपोत्तमो भवसि यथाचिरात्सर्वपापं क्षपयित्वा परात्परं
पुरुषं याति विद्वानिति श्रुतेः ७ सर्वानर्थमूलत्वेनोपाध्य
भावात्स्वरूपोत्तमत्वं साधयति ॥ सोमसूर्यानलप्रवर ॥
प्रमेयप्रमातृप्रमाणरूपाश्चन्द्रादयस्तेभ्यो यत्स्वयं प्रभवत्वाद्धु
ष्टं प्रकाशानन्दरूपं यस्य तस्य सम्बोधनं यद्वा यस्य प्रकाशं

शापतेनात्सोमादयोनिखिलंजगत्प्रकाशयन्तितस्मात्सर्व
प्रकाशश्रेष्टयेनसूर्यस्तपतितेजसेद्धइति तमेवभान्तमनु
भातिसर्वमितिश्रुतेः ८ कुतस्तदित्यतआह ॥ परमधाम
न ॥ सजातीयविजातीयस्वगतभेदशून्यायाचित्स्वा
तस्याः परमाणंब्रह्मविदांजीवन्मुक्तानामपिवाविश्रांति
स्वरूपंयत्ज्ञात्वातुनिर्गच्छतिभूतयोनिंसमस्तसाक्षिंतमसः
परस्तादितिश्रुतेः ९ तर्हिनतस्यकार्यंकरणंचविद्यतइ
तिजगत्कार्याभाववत्त्वंस्यादितिं कथंतत्रास्यजगतोज
न्मादयः संतीत्याशंक्यमाययातांकार्योत्क्रमानेनकलय
ति ॥ ब्रह्मविष्णुमहेश्वरस्वरूप ॥ मायाकल्पितरजः

सत्वतमोमूर्त्तित्रयथाहक परास्यशक्तिर्विविधैवश्रूयतेस्वा
भाविकीज्ञानबलक्रियाचेतिश्रुतेः १० तेषांकार्याण्याह ॥
सृष्टिस्थितिसंहारकारक ॥ ततद्रूपग्रहणाज्जगज्जन्मादि
विधायक श्रुतिः भुवनेक्रीडतियश्चजीवस्ततस्तुजातंसक
लंविचित्रमिति अस्यजगतोनामरूपात्मकस्यकारणशक्तेः
कार्यतयाभिव्यक्तिःसृष्टिःकार्यस्यकारणसत्तयाविचित्ररू
पावधारणंस्थितिःकारणमात्रपरिशेषात्माकार्यतिरोभावः
संहारइति ११ तस्योपासनातत्स्वरूपप्राप्तयेकश्चोपासका
नांभवेदितितद्देशमाह ॥ भ्रूमध्यानिलयगतेऽसि ॥ इडा
पिंगलांतरप्रकाशरूपस्वत्मनाड्यांस्थिताज्ञाचक्रांतर्गतस

कलकरणादिचेतन्यनिर्वाहकोयोगीन्द्रगम्यास्थिहिन्तुत्वप
स्त्वमसि श्रुतिः इडापिंगलयोर्मध्येसुषुम्णाख्येपरेपदे
प्रतिष्ठितंमहादेवंनारकाकारसन्निभमिति १२ नत्वना
साभ्यन्तरचारिसमीकृतप्राणापानाधिगतभ्रूमध्यधार
णासंज्ञानाचिद्विन्तुतत्त्वस्यात्मनोधिष्ठानंकिंयस्यज्ञानेनत
द्वेदनंभवेद्यथाश्रुत्यैकेनमृत्पिंडेनविज्ञातेनसर्वंमृन्म
यंविज्ञातंभवतीत्येतदाह ॥ धामासि ॥ सकलप्रकाश
कारसूर्यचन्द्रादिप्रकाशानामधिष्ठानतयानिर्गमप्रवे
शास्थानंत्वमसियेनसूर्यस्तपतितेजसेद्धइतिश्रुतेःज्योति
षामपितज्ज्योतिरितिश्रुतेश्च १३ कथंतत्रसर्वंभातीति

चेतेत्याह ॥ महात्मन् ॥ महदैश्वर्यवतां ब्रह्मरुद्रादीनां य
दीयैश्वर्याविभूइभिर्निजानिजाधिकारे सामर्थ्यवतां जगति श
र्णं ब्रह्मणामत्वेन सृज्यमानानां वान्तर्यामिस्वरूप यं सर्वे वेदान्
विदुर्यस्य सर्वे वेदाः शरीरं सोन्तर्याम्यमृत इति श्रुतेः अथ
त्तनिखिलमहाभूतादिप्रपंचाधिष्ठानस्वरूप वा महतोम
हीयानिति श्रुतेः महान्तं विभुमिदं विचित्रमिति श्रुतेः
सर्वभूतान्तरात्मेति श्रुतेश्च १८ कोसौ यत्र योगिनो धारणा
मुपनिबध्नंतितदाह ॥ ओं ॥ जाग्रदाद्यवस्थात्रयात्मका
कारोकारमकारमात्रात्रयशाद्ब्रह्मस्वरूपः प्रणवः सोय
मात्माचतुष्पाज्जागरितस्थानो बहिः प्रज्ञः सप्तांग एकोनविं

समयातव:

शतिमुखः स्थूलभुग्वैश्वानरः प्रथमः पादः स्वप्नस्थानोन्तःप्र
ज्ञः सप्तांगएकोनविंशतिमुखः प्रविविक्तभुक्तैजसो द्विती
यः पादः यत्रसुप्तोनकंचन कामंकामयतेनकंचनस्वप्नं
पश्यतितत्सुषुप्तंसुषुप्तस्थानएकीभूतः प्रज्ञानघनएवा
नन्दमयोह्यानन्दभुक्चेतोमुखः प्राज्ञस्तृतीयः पादः शिवम
द्वैतंचतुर्थंमन्यंतइतिमांडूक्यश्रुतेः १५ ॥ तत् ॥ परोक्ष
त्वादिनादीश्वरस्वरूप १६ ॥ तत् ॥ अन्योन्यव्यभिचार
दर्शनात्त्रयावशिष्टानि विलक्षणपवर्गसमाप्रदातत्वादवा
च्यस्वरूपः ज्ञानान्तरेणविषयासत्वप्रतीतिर्बाधास्त्रैकालिका
दावारोपितस्यरज्जुतादेर्विवेकज्ञानेनबाध्यत्वं नतथावा

प्रा॰ ध्यात्वमस्याकल्पितत्वाद्रूपांतरप्राप्त्यभावाच्च यत्किंचिदवशि
टि॰ ष्यत इति श्रुतेः वाचारम्भणं विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव सत्य
९ मिति श्रुतेः ८ ननु मनोवाचविषयं निष्प्रपंचं ब्रह्म कथ
मुपदिशंति सद्विद्याचार्या अध्यारोपापवादाभ्यां प्रत्यग
भिन्नब्रह्मसाधनाय श्रुतिदेवी निगदितश्रोतृजनारोहण
क्रमतत्त्वस्वरूपलक्षणानि हि प्रपंचयति ॥ हंसः शुचि
षद्वसुरंतरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् नृषद्वरस
दृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतम् ॥ सर्व
भूतानामवस्थात्रयेऽन्तर्यामिस्वरूपेण हंति संचरतीति सत्स्वरू
पपरामर्शभाजां निखिलजगन्मोहमूलामविद्यां निराकरो

नीतिवाचित्स्वर्यः तुरीयंशिवसंतनतामितिश्रुतेः तरतिशोकमा
त्मविदितिश्रुतिद्वयम् १८ नन्वयेनयथाभूतंयद्दृष्टंतस्मा
तदृष्टंतन्नविषयावागन्यंप्रतीदंवस्त्वीदृशमित्येवंरूपानिर्या
ति श्रुत्वभवस्त्वाहिवियोदृष्टप्रत्ययरूपः श्रुतिप्रत्ययरूपः
तत्तथाभूतादित्यस्वरूपस्यदृष्टान्तरूपश्चादित्यस्वरूपंजिज्ञा
सुमन्यंपुरुषंप्रतीदंस्वरूपोयंसूर्यइतिवदति सचतथानु
भवतिकथमविषयमात्मतत्वमनुभवतिपुरुषःवैराग्यादि
साधनैःशोधितेचित्तदर्पणेऽहमित्यात्म्यासात्वाद्भासितमात्मत
त्वमनुभवन्तस्यैवान्यबोधनेसामर्थ्यमितिसूत्रनयाप्रकट
यति ॥ सूचितम् ॥ शमदमादिसाधनचतुष्टयशोधिता

न्तःकरणानांशुद्धषवीराणांहृदयाकाशेसीदतिप्रत्यगभिन्न
ब्रह्मतयावर्ततइति यमेवैषवृणुतेतेनलभ्यस्तस्यैषआत्मा
वृणुतेतनुंस्वामितिश्रुतेः एषसाधकोयंपरमात्मानंकीर्तन
श्रवणादिभिःप्रार्थयतेतेनायमात्मालभ्यःतस्यैवआत्मास
च्चिदानन्दात्मिकांमूर्तिंप्रकाशयतीत्यर्थइतिश्रुतेरर्थः ८९
नचतर्हितेषामेवान्तःकरणेस्थितमात्मतत्त्वंनान्येषामितिचे
त्सर्वभूतान्तरात्मेत्यादिश्रुतिस्तत्रानांवैफल्यमापन्नसामा
न्यविशेषभावेनाद्विविधमात्मनोभासनमितितत्रविशेषतुक्तं
सामान्येनाह ॥ वसुः ॥ वसन्तिसर्वाणिभूतानिभूतानियस्
मिन्ससर्वाधिष्ठानस्वरूपःसर्वेषुभूतेष्वन्तर्यामितयावसति

यश्रुतिर्वा सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनीति श्रुतेः

२ तर्हि सर्वान्तर्गतस्यात्मनो भासनं सर्वेषां किं नेति चेत्तत्राह

॥ अन्तरित्यत्र ॥ सकलभूतात्मकधरा द्यावाहृताकाश

पर्यन्तं यस्मिन्नन्तावकाशतया विद्यमानः सत्तास्वरूपो यस्य

सः अन्तरमस्यरानन्तः श्रुतेरिति यास मस्त्रं कस्मिन्न्काश ओतः

प्रोतश्च गार्ग्यास्मिन्नन्तरेऽस्त्राकाश ओतः प्रोतश्चेति श्रुतेः ३।

तर्हि अन्यत्वं तास्मिन्नापन्नं न सर्वेषां फलदातृत्वादित्याह ॥

होता ॥ समस्तदेवादीनां भगवद्भक्तब्रह्मार्पणमिति स्तो

करीत्याचिद्धक्तो महामहत्तहविर्दायकस्वरूपः ब्रह्मयज्ञो

वापष्वयत्सर्वेषां चयनमिति तदपि ब्रह्मेति भाष्ये यज्ञोवै

विस्तृरीति यज्ञेनैवयज्ञंसन्ततोनीतिमैत्रेयश्रुतयः २२ स्फुट
मेवान्तर्यामित्वमात्मनोदर्शयति ॥ वेदिषत् ॥ वेतिविषय
जातमनयेतिवुद्धिवृत्तिः सकलब्रह्मांडांतर्गतजीवव्रातान्तः
करणयत्तत्प्रेमोपरप्रेमास्पदतयानियन्तृभावेनप्रवृत्तः यज्ञे
नयज्ञमयजन्तदेवाइतिश्रुतेः यज्ञोवैयजमानइतिचश्रुतेः
२३ नतुतस्यात्मनोविश्वोपाधिःस्वाभाविकोनैमित्तिकोवाना
द्योजागराद्यवस्थात्रयस्यान्योन्यविगलनेनतत्सातित्वेनका
चित्क्षितिरित्याह ॥ अतिथिः ॥ अविद्यमानातिथिःभूता
द्यवस्थादिभिर्भेदरूपःकालांशोयस्यसःकालकलंकशून्यइत्य
र्थः नित्योजरोजस्वभावोनिरंजनइतिश्रुतेः २४ किंलक्षणो

अनन्तब्रह्मकार्योत्तमानेनदर्शयति ॥ द्वितीयामाह ॥
व्याष्टिसमष्टिरूपेब्रह्मांडशरीरेनिवसतोजीवेश्वरयोरात्मा
न्तर्यामिस्वरूपेणवर्तमानः यच्चकिंचिज्जगत्सर्वंदृश्यतेश्रूय
तेपिवा अन्तर्बहिश्चतत्सर्वंव्याप्यनारायणःस्थितइतिश्रुतेः
२५ ननुब्रह्मादिपिपीलिकान्तानांशरीराणामन्तरेकिंत
च्छरीरेप्रशास्तृयद्ब्रह्मावलोकधिषणमस्तीतितदाह ॥
तृतीयाम् ॥ अविद्याकल्पितजीवोपाधिषुमनुष्यादिषुवाप्या
न्तःकरणानांचैतन्यदातृत्वेनप्रतिष्ठितइति अयमात्मास
र्वान्तर्भूरितिश्रुतेः पुरुषत्वेचाविकृतमात्मेतिश्रुतेः अथ
नाभ्योगामनयमाश्रुत्वन्तवैतौलमितिताभ्योश्रमानयमा

श्रा·
टि·
९

अब्रवन्नेवनोल्लसितितामयः पृच्छमानयन्नाश्रुत्वन्नक्तंवने
तिचश्रुतेः २९ ननुभावजातानामंतरेकुत्रापिसात्त्वादाविर्भा
वोवर्ततआत्मनस्तत्रयद्यद्विभूतिमत्सत्वंश्रीमदूर्जितमेववा
तत्तदेवावगच्छत्वंममतेजोंशसंभवमितिभगवद्वाक्यश्लोकरी
त्यातदप्याह ॥ चरणन ॥ जगतिप्रज्वलनेनास्थितेषुसूर्यचं
द्रादिषुप्रकाशदात्वेनप्रवर्तमानः येषुयेषुप्रकाशमानं
यद्यदतिशयमैश्वर्यंतेषुतेषुतद्भगवतोमहत्वमितिभावः
येनसूर्यस्तपतितेजसेद्धइतिश्रुतेः ३० ननुकिंतदात्मत
त्वंयद्विपश्चित्उपलब्ध्यंपरामर्शेनयदिन्द्रियषट्कर्णा
नुपलब्ध्याधिष्ठानमित्याह ॥ श्रुतसत ॥ श्रुतेनाइत्तनवि

त्वशेषशून्ये परमार्थपदे चिन्मूर्त्या विश्रांत इति सत्यंज्ञानमनंत
ब्रह्मेतिश्रुतेः २८ नहिं न तत्सत्यं वस्तु सर्वेषां किं न भातीति चेद्दे
शकालादिभिः शून्यं न शून्यं परमार्थत इति श्लोकरीत्या तस्मा
विषयतामाह ॥ व्योमसत् ॥ व्योम्नि मायाकल्पितनिखि
लवेद्यशून्यत्वेन निजानन्दात्मनि पराकाशे प्रतिष्ठितः अत्रायं
पुरुषः स्वयंज्योतिरितिश्रुतेः यस्मात्परं नापरमस्ति किंचिदिति
श्रुतेः २९ नहिं शून्यवादिमते हं शून्यत्वेनस्य नात्मनः साति
त्वेन मायया नानाकार्यसद्भावादित्याह ॥ अब्जा ॥ स्रष्टा
दावापो जायते यस्मात्तस्माद्ब्रह्माण्डरूपेण तदन्तरे जायत
यस्यांशः अप एव ससर्जादाविति श्रुतेः ३० स्वयं सर्वमभव

वा॰ दितेनापनीयश्रुतेरर्थंदर्शयति ॥ गोजा ॥ गाविस्वर्गेइंद्रादि
टि॰ रूपेणान्तरिक्षेभानुरूपेणभुविवाग्नौषध्यादिरूपेणप्रकटीभू
९ तः परास्यशक्तिर्विविधैवश्रूयतइतिश्रुतेः ३१ ननुमायाका
र्याणांभावानामंतःप्रविष्टत्वात्तेषांनाशेतस्यापिनाशोनेत्याह
॥ अतजा ॥ अतेसच्चिदानन्दस्वरूपेयथार्थवस्तुनिजायते
तिष्ठतीति स्वेमहिम्निप्रतिष्ठितइतिश्रुतेः ३२ अनिर्वाच्यमव्य
क्तमात्मतत्वंमुमुक्षुभिर्दृश्यदर्शितविचारेणोपलभ्यमित्याह
॥ अदिजा ॥ अद्वैशरीरादिसंघातरूपेपवनेविवेकिनांजाग
रादिभ्यःहृदयाकाशेसच्चिदानन्दमयत्वेनप्रादुर्भवतीयइति
परेणनाकंनिहितंगुहायांविभ्राजतेयद्यतयोविशंतीतिश्रुतेः

३३ मायाकल्पितभावविकाराणाममत्वनिश्चयानन्तरमात्म
तत्वंकीदृशंनिश्चेयामित्याह ॥ अतनम् ॥ आद्यंतप्रपंचाना
रोपितवस्तुतत्वमिति अशरीरंवावसंतंनप्रियाप्रियेस्पृशत
इतिनिर्मलंनिष्क्रियंशान्तमितिहृयात् ३४ अत्राहस्यार्थद
र्शकैरेतैः प्रशस्तविशेषणैस्तटस्थलक्षणज्ञापकैर्निर्गुणीयमा
नंयद्वस्तुतत्वंतस्यस्वरूपलक्षणंदर्शयति ॥ परंब्रह्मस्वरूप ॥
निखिलवेदपारंगमनन्तरूपकनित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावसक
लब्रह्मकोटीकारिचिन्मात्रस्वरूपयत्परंब्रह्मसर्वात्माविश्वव्या
पकंमहत् तस्मात्परतरंनित्यंतत्वमेवत्वमेवतदितिश्रुतेः
३५ नर्हिकिंनभातिकुत्रान्वेषयामीतिचेत्तत्राह ॥ सर्वगत ॥

समं+

आ॰ जलपद्मपत्रवत्सकलविकारानिस्पृतचिन्मात्रनया निर्विकार
टि॰ स्वभावत्वमर्पितदन्तुहृत्याधियेदृशमात्मात्तुमत्तुभवयेत्यर्थः
११ आकाशवत्सर्वगतश्चनित्यइतिश्रुतेः २८ तस्मान्नकस्यचि
दपकृतीयश्चात्मासर्वेषामहमित्यनुसन्धानानिर्देशादादित्य
वन्नजचिकिर्षोःस्वप्रकटस्तंनिजतुआहमितिविषयीकर्तु
मशक्तोमोहाहंत्रितुहितादित्यभिप्रायंस्तवनयात्रवदति ॥
सर्वशक्ते ॥ निखिलजगत्सर्जनादिषुयदंतर्गतंसर्वप्रमा
तृजातंतस्यवाह्यान्तरकरणचक्रंतद्विषयीभूतपदार्थचक्रं
निर्वाहरूपाशक्तयोयस्यतस्यसम्बोधनं शक्तयोस्यजगत्स
र्वंशक्तिमांस्तुमहेश्वरइतिश्रुतेः परास्यशक्तिर्विविधैवश्रूय

तेइतिश्रुतेः कार्यानुकूलकारणनिष्ठसामर्थ्यं शक्तिः यथा
कुलालस्य घटादिनिर्माणशक्तिः २१ ननु घटादिनिर्माण
शक्तीनां कुलालादेरिव निजनिजकारणसत्तास्फूर्तेस्स्यात्तां
किं ब्रह्मणोन्याशंक्य तेषां कारणनामपि न स्वतः सत्तामायीय
त्वयोदयस्वभावादीनत्वादित्यतआह ॥ सर्वेश्वर ॥ सर्वा
सां समष्टिव्यष्टिकर्तृकरणशक्तीनामीक्षणमात्रेण सत्तास्फु
र्त्तानियामक यदि स्वस्वकारणेभ्यो जडत्वाच्छक्तीनां स्फुरणे
तर्हि मायीयत्वाभावो न नित्यत्वापत्त्या वाविर्भावतिरोभावाभा
वाद्भिन्नानेकप्रमातृशक्तीनां च परस्परयोजनाभावाद्विषयें
द्रियसंयोगासंयोगजन्यजागरादयोवस्थानस्फुरेयुस्तस्मान्नि

हं तस्मादेकस्मात्परमार्थतत्त्वान्मायाकल्पितसर्वप्रमात्रादि
शक्तीनामुदयविनाशौ भवेतामिति भावः यः सर्वज्ञः स सर्व
विषयस्वज्ञानमयं तत्पश्यति श्रुतेः इन्द्रो मायाभिः पुरुरूप ईयत
इति श्रुतेः २८ ननु ईदृशमपि बोधनं मम हृदि न माति
तत्र किं करोमीत्यत्राह ॥ सर्वेन्द्रियग्रन्थिभेदनं कुरु कुरु ॥
सर्वप्रमातृसमस्तबाह्यान्तरकरणवर्गग्रन्थ्योन्यान्यसक्ततया
चिच्छायामेलनरूपोहं जानामि पश्यामीत्यादि बन्धनरूपोहं
कारस्तस्य तेभ्य उभयेभ्यो मिथ्याज्ञाननिश्चयेनावशिष्टस्यात्म
नस्तत्त्वप्रतीत्या विदारणं विधेहि चेत्तद्वेद्यशास्यशोधस्या
वात्माविच्छायाः स्यादिति भावः ननु पुण्यपापे मम नास्ति नाशो न

जन्मदेहेंद्रियबुद्धिरस्ति एवंविदित्वापरमात्मरूपंगुहाशयं
निष्कलमद्वितीयमितिनिष्कृतेः पौनरुक्त्यंनदोषोनशङ्क्येनार्थे
नवाभवेदिति २९ नत्वहंमांसादिदौर्गंध्यविमर्शनाल्ल
णत्वयदर्शनाच्चैकस्मादिनस्मानित्वेनाविनश्यद्देहस्याद्रूप
धुनीर्णाचिद्भासासमस्तश्वरकंनरीयंस्वरूपंसमस्तोपाधि
निराकरणपूर्वकस्वात्माभिन्नतयापरामर्शस्त्रसन्यत्वश्च
वगुणश्चार्थः विमर्शनंतद्विधर्मोस्यस्तमनएवकस्वमदीर्घ
मितिस्फुत्वानिरूपितस्यत्रैयातीतस्यात्मनोबुद्धुमारूढत्वं
कथमुच्यते यथासूर्यस्यजलपात्रेप्रतिबिम्बतयास्फुटंभा
सनंतथाबुद्धौप्रतिबिम्बतयास्फुटमात्मनःस्फुरणं तत्रस्फु

न्तिः मनसैवेदमाप्तव्यं एषो ऽणुरात्मा चेतसा वेदितव्य इति न

चास्मिन्श्रुति द्वयोर्‌ विरोधः आत्मनः प्रतीयत इति वाच्यं

अप्राप्य मनसा सह इन मते र्मन्तारं मन्वीथाः न विज्ञाते र्विज्ञातारं

विजानीयाः यन्मनसा न मनुत इत्यादिश्रुतिविरोधदर्शनात्

कस्तर्हि श्रुतिद्वयस्य परस्पराविरोधार्थ इति चेच्छृणु मनसैवे

दमाप्तव्यमित्यादेर्वृत्तिव्याप्यत्वं विवक्षितं अमेयमित्यादिश्रु

त्या फलव्याप्यत्वं निषिध्यते फलव्याप्यात्वं नफलेन न ज्ञत्वाचि

दाभासेन भाष्यत्वं श्रुतिद्वयविरोधो न न तथा तदुक्तं भारतीती

र्थैः स्वप्रकाशोपि साक्षैव धीवृत्त्याभास्यतेन्यवत् फलव्या

प्यत्वमेवास्य शास्त्रकृद्भिर्निवारितमिति ४ योगदृष्टा

यबोधनं करोत्याह ॥ ब्रह्मरंसर ॥ मूलादिषट्चक्रपरा
मर्शोद्बोधादितसुषुम्नान्तरप्रवेशितप्राणापानकवलनोदि
तज्योतिर्मयोदानवाक्षिप्तोषितस्वर्णपरमलहृदयदर्शितकर
ण्यास्थितमहाम्भेनचर्वणादुन्मीलितप्रबोधचन्द्रप्रभासात्तात्क
तं ब्रह्म चैतन्यस्वरूपं मोत्तद्धारं हेयोपादेयशून्यतया गच्छ जानी
हीत्यर्थः श्रद्धाभक्तिध्यानयोगादवेहीति श्रुतेः ४१ हेयता
माह ॥ कुमार्गं जहि ॥ कल्पितदेहादिप्रमातृतायोक्
ज्ञिमाभिमानरूपोस्सराणिं विमर्शाधिगतविज्ञनिरोधात्त्वंड
य तदा स्वतत्त्वबोधसरणिमधिगमय एतयोर्द्वयोरन्योन्य
विरोधादिति भावः तत्र श्रुतयः अथ योन्यां देवतामुपास्ते

समन्त्यार्मृत्युमाप्नोति यइहनानेवपश्यति यदाह्येवैषएतस्मि
न्नुदरमंतरंकुरुतेअथतस्यभयंभवति कस्मिन्नुभगवोविज्ञा
तेसर्वमिदंविज्ञातमिति अन्यत्रधर्मादन्यत्राधर्मादन्यत्रास्मा
त्कृताकृतात् अन्यत्रभूताद्भव्याच्च ब्रह्मतेब्रवाणि यत्साक्षा
दपरोक्षाद्ब्रह्मयोऽशनायापिपासेशोकंमोहंजरांमृत्युमत्येती
ति ४२ ननुकिंतत्सर्वोपाधिमूलभूतंयत्परिहारेणसर्वोपा
धयोनश्येयुरित्याशंक्याह ॥ वाक्कोशकंशरीरंत्यज ॥
भागकृतयायज्ञातंमयेतिकालः किंचित्कृतंमयानसर्वक
र्तमलमितिकला नियताकारणान्नियतंकार्यमुत्पद्यते
यथाभ्रदोषदादिः कर्मणापितृलोकः उपासनाद्देवलोकः

सविहेदनस्यफलमाह ॥ शुद्धोसि ॥ सर्वस्यात्मत्वेन हेयोपा
देयत्वाभावात्परमार्थतो द्वैतमलरहितत्त्वमसि द्विनीयाद्वैभ
यंभवतीतिश्रुतेः किंतर्हि स्फटिकादिवन्निर्मलः ... जातेना
र्किकाभिमतमचेतनत्वमात्मनश्चायातमितिचेन्न स्वात्मनि
ज्ञानत्वचमत्करणादितितात्पर्यार्थमाह ॥ बुद्धोसि ॥
मायीयंजडवेद्यवर्गमायासहितेतस्यतमोवदभावमेव प्र पद्ये
तिपादितं तस्माज्ज्ञप्तिमात्रंत्वमसि विज्ञानमानन्दंब्रह्मेति
श्रुतेः ४३ ततः किमतआह ॥ विमलोसि ॥ मायावि
द्यामलद्वयराहित्याच्चैतन्यमात्रंत्वमसि चिदेकरसोयमात्मे
तिश्रुतेः अनेनहेयोपादेयशून्यत्वमायादितमिति ४४

नन्वेवं तर्हि [illegible] चाराणां यथोक्तविचारेणाध्यवसितब्रह्मभावमापन्न
स्य जीव[illegible]स्य शरीरनिर्वाहाय किं कार्यमित्याशंक्य प्राक्कृ
तस्य [illegible]दिवत्फलं भोक्तव्यमित्यभिप्रायं सूच
यति ॥ तमस्व ॥ यथा प्राप्तशारीरकशीतातपादिमा
नसिकमानावमानादिप्राणिकक्षुत्पिपासादिधर्मा ह्यात्म
समाधानमनसा सहस्व आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान्न बिभेति कु
तश्चनेति श्रुतेः ८५ कथं तत्सहनं भवेदित्याशंक्याह ॥
स्वपदमास्थाय स्वाहा ॥ तत्वं पदार्थैक्याविरोधिधर्मप
रिहारेण तदाधारचैतन्यं ब्रह्माकारयाश्रुद्धसत्वया निश्चय
बुद्ध्या तद्दृष्ट्या [illegible] शरीरादि त्वं न बाधेन्द्र इत्यर्थः एतदा

आ. टि.

ख्ययोनाकिमात्मितत्त्व[illegible] सचे[illegible]संयमा[illegible]

वनंलयत्वंतन्मयीभावइत्यर्थः ब्रह्म[illegible]नीति

श्रुतेः ॥ पादात्मापीं[illegible]ह्रा[illegible]ल्पावा[illegible]

ख्यातवंशमापहं आत्मविद्यायाटिप्पणंकृतम् ॥

इतिआत्मविद्यायाटिप्पणंसमाप्तम् ॥ ॥ ॥